

REGÉLŐ.

Pesten vasárnap július 23^{kán} 1837.

Megjelen társával együtt hetenként kétszer vasárnap és csütörtökön. Fél évi díja helyben képekkel 5 ft. borítéktalanul; postán 6 ft. pengőben. Budapestiek évnegyedenként is válthatnak példányt. A' folyóiratnak egyes száma, vagy képe 12 kr. p. p.

ORSZÁG- 'S NÉPISMERTETÉS.

A' Kaliforniak.

Csendes nyár-közepetti este volt, midőn gyorsan haladék utazni vágyó barátimmal az éjszaki tenger partjára. Rövid idő után hajóba szállottunk, és a' kormányosok az általam legelőször látott tengeri vitorlákat szélnek eresztették.

Sasként szárnyalt a' több hajóból állott hajócsapat, és egyenesen a' solomoni szigetnek tartott. Az est kellemes volt; a' szelek igen kedvezni látszattak; semmi veszély nem ijeszte minket vissza a' tengernek habzó hullámaintól; a' szép természet legcsendesebb valójában mutatkozott.

De minek előtte még a' nevezett szigethez értünk volna, vizben kezdénk fogyatkozást szenvedni, és így másnap a' kaliforni szigetnél (melly minden Europai előtt nevéül ugyan ismeretes, de közelebbi tulajdonaira nézve nem annyira) kénytelenítettünk megállani, 's leeresztvén a' horgonyt és felkötvén vitorláinkat egyszerre csendes helyzetben állottunk. Többekkel kiszállék a' partra, és az erre már többször utazókkal, kik e' tájékat bővebben ismerték, egy csörgedező patakhoz mentünk hordóinkat vízzel megtölteni.

Részemről a' szigetet közelebbről megismerni igen kíváncsi valék. Midőn megtudtam, hogy ma itt bevárjuk az estet, gyorsan lovaglék beljebb a' szigetbe, hol soká botorkáltam, míg rendes utamból kitérvén a' kikötő partra többé találni képtelen valék.

Nehány napi tévelygéseim után (melly idő alatt a' Hamadryaiaknál nyertem enyh-helyet) akadtam csak azon csermelyre, hol hordóinkat megtöltöttük, 's azon helyre is, hol hajóink állottak, de ismerőseimet többé látni nem valék szerencsés. A' hajók ellobogtak, azon tudósítást hagyván vissza, hogy két napnál tovább nem várakozhatunk utánam, nehogy az utazásnak kedvező szelet elszalasszák. Pénzt és élelmet azonban hagytak számomra, 's így most e' szigetnek királya de egyszersmind jobbagya is valék. — „Mi tevő legyek most? — vártam-e az erre utazókat? — tűnődém magamban; — mert ezen lel-

kemet kecsegtető remény is bizonytalan volt, minthogy tudtam, hogy az Európaiak igen gyéren látogatják az efféle helyeket, honnan különös ékességeket nem hordhatnak-el.

Több napig tévelyegtem e' magányos szigetben és holmi általam lelőtt madarakkal enyhítém éhségemet. Végre egy magas sziklabérczre kapaszkodám, remélvén, hogy innen hol létem felől bizonyosabbá tehetem magamat. Nem is csalódtam: mert azonnal szemembe tűntek a' távol fehérlő épületek. Oda szándékoztam menni, de fáradt tagaimat előbb kipihentetni vágyván zöld fű-pamlagra dültem, és csendes álomtól meglepetve elszunnyadék.

Nem sokára a' Kaliforniak, kik e' szigetben, vagy e' tájékon vadászni voltak, engem a' szikla mellett alva találván lakukba legilőbb tiszteltetéssel vivének.

Feleszméltemkor azonnal kezdém csudálni a' velem történeteket; de látván emberek körében 's a' legbiztosabb helyzetben lenni magamat, minthogy külsejeből ítélve semmi vadságot nem gyaníthaték, megnyugodtam. Egy tisztos öreg azonnal lakába vitt, 's külön szobával megtisztelt, melyet legnagyobb köszönettel elfogadtam. És így jövök Kaliforniába!

Lakjaikat, nehány temetői fölirást, vagy a' város kapuit leírni nem akarom, mint némelyek szokták, midőn idegen helyekről hírdetést adnak; részemről őket utánozni jelenleg nincs szándékom: mert azt vélem, hogy érdekesebb leend az ide való nemzetnek kitünőbb szokásait és valóját érinteni.

E' szigetnek lakosai úgy vannak alkotva, mint csak kívánni lehet; kivált a' szépek figyelmemet különösen magukra vonták. Ezek közép természetűek; arcuk kerekded, többnyire igen vörös réz színűek; szőkéket közttek ritkábban láthatni; hajaik többnyire feketék 's hosszúak, melyek szabadon folynak-le vállaikra; egyáltalán azon észrevételem volt, hogy mind annyin kis lábúak. Öltözetük hasonlít a' pásztori öltözetekhez; köz napon pásztori kalapokat hordoznak, ünnepen virágokból készített koszorúkat.

A' kaliforniai nyelvet, két hónap mulva türhetőleg megtanultam, 's azonnal, mihelyt azt magamévá tenni képes valék, tudósnak tartám magamat. Most már boldogabbnak érzém magamat a' szépek körében, minthogy velek társalkodhattam. Bizonyosságul egy pár kaliforniai szónak magyarázatát im' közlöm olvasóimmal. „Tanley zaare Mallly“ annyit tesz, mint egymást hiven szeretni. A' kaliforniai kiejtés azonban sokkal erősebb, mert minálunk ezen kifejezés „egymást hiven szeretni“ kétes értelmű, az az: annyit is jelenthet, mint egymásnak hiven hazudni. — „Malitty“ asszonyt jelent; de ezen

kifejezéssel csak nőjüket tisztelik és szerelmeseiket. A' kedvesét hiven szerető Kaliforniai asszonynak nevezi azt, bár nem nője még. Ugyan azon észrevételem volt a' másik nemre nézve is, mellyet Naate m-nek (férjfi) hívnak.

Jelenleg nem szándékom Kaliforniát teljes ország - leiratként közölni, hanem csak az ott divatozó kedvelt szokásokat akarom elbeszélni.

Ez előtt a' miveltebb Kaliforniai hiven szeretni egymást nevelés és megvetett dolog volt. A' szépek nagyra tartók valának, 's esti foglalatosságuk volt lefekvés előtt galandjaikat rendbe szedni, mellyekkel más nap reggel kihimezték magukat; az után tükör elejébe állottak arcukat megtekinteni; reggel felöltözködván 's ujra tükör elejébe állván óránként tanulták a' legyezőt kezükben forgatni, mert ezzel leginkább szokták volt hódolóikat meglepni. Az t. i. ki legyezőjét legjobban tudta forgatni, legjelesebb asszonynak tartatott. — A' legyezők náluk még most is nagy divatban vannak, 's azokat télen is hordozzák. A' melly férjfiúnak vállát legyezővel megveregetik, az már dicsekszik az iránta mutatott jó szívűséggel. Akkori időben egy gavarnak sok hódolásba került, míg csak az asszonyok kezeit megcsókolni is szerencsés lehetett. A' szépek azt is már csak akkor engedték, midőn attól féltek, hogy pártában maradnak. — Minél többet tudott valaki hizelegni és félénkséget elárulni előttük, annál többre becsülték őt, és annál kedvesebb is volt. — Legnagyobb tisztelettel valának a' szépek az iránt, kinek sarui drága kövekkel voltak ékesítve, és kötője másoknak kötőjét ékességével felülmulá; ugy, ki imádójának galandokkal vagy himzett pásztori kalappal kedveskedhetett.

Azon időben fénylett közöttük egy bizonyos kaliforniai Yualiba. E' név magyarul körül belül annyit tesz, — mint báro. — Ezt ott különösen szép 's okos férjfiúnak hirlélék némelleyek; mivel olly nagy nyelvész volt, hogy tíz szóval is fejezte ki magát ott, hol egy szó is elégséges volt volna. Egy óra alatt ezerféle dolgot is beszélt, akár igaz volt akár nem, a' nélkül, hogy elpirult vagy szemeit földre szegezte volna. Az ő kötője mindenkor a' legszebb volt, 's minden tulajdonai a' természettel ellenkeztek: de ő mind ezt olly finomul tudta a' szépek elejébe terjeszteni, és ugy értett nekik hízkeladni, hogy mindannyin őt pajkos yualibának, az az: pajkos bárónak nevezték. Minden szép, ha őt legyezőjével megveregethette, szerencsésnek tartá magát. Nagy illendőséggel viseltetik e' yualiba még az egyszarvú kised állatocska iránt is, mellyet az ottani szépek akként tekintenek mint mieink kised öl-ebeiket. A' yualiba azon kedves jószágnak mandulákkal, czukorral kedveskedék. Ezen egyszarvú olly becsben vol-

tak a' Kaliforniaknál, hogy még most is gyászos költeményeket lehet felőlek olvasni, mellyeket Tomzua és Giluali, hajdan híres kaliforniai írók szerzének.

Yualiba költeményekkel is hódította magához a' szépeket.

Az ide való gavarok ez előtt négy szegletű kalapokat hordoztak, valamint még most is, mellyeknek négy szegletét szép tollak ékesítik. Yualiba azonban, hogy kitetszőbb legyen, és magát azoktól megkülönböztesse, a' kalapnak mind a' négy szegletét hosszú páva-tollakkal ékesíté, és így tette udvarlását a' szépek előtt, 's rajtok annyira diadalmaskodott, hogy nőszemély sem volt az egész városban, kit azon páva-tollak meg nem hatottak volna; mindannyin csak tőle kívántak kijelöltetni: mindannyin elveszték jó kedvöket, sohajtoztak, de még sirtak is a' négy páva-tollas Yualiba után; minden mulatságban csak róla folyt a' beszéd. — A' melly utszán járni szokott, azon valamenynyi ablakot kitértettek a' bárónak tiszteleteül, és azért, hogy őt annál jobban láthassák. A' szépek egymás között ezivakodtak miatta, 's mindannyi szerelemföltő lett.

Képzeltetni, hogy most a' legtöbb gavar gyűlölséggel viselteték Yualiba iránt. Ezek köz akarattal ellene szövetkeztek, 's mindenképpen ármánykodtak ellene a' szépek előtt, habár sikeretlenül is.

Különösen tetszett Yualiba egy városi tanácsnoknének, ki a' páva-tollakat annyira megkedvelé, hogy nyakát és kalapját körös-körül ékesíté azokkal. A' báro, azon képzeletben levén, hogy csak neki szabad páva-tollakat hordozni, rágalmazni kezdé őt, 's gunyverseket csináltatott ellene. A' rágalom a' tanácsnokné fülebe jöven, a' különben nála egybegyülekezni szokott szépnemet annyira fellázítá Yualiba ellen, hogy ez minden szépnemi kegyelemből kiesett. Nem sokára őt mindenféle veszély érte; a' társaságokban az asszonyok nem vele, hanem másokkal nyájaskodtak. Ő tehát, miután vele minden társaságban csak tréfa üzetett, boszúságból megházasodott, és egy agg hölgyecskét választott hites társul, ki könyörületes volt iránta.

(Vége következik.)

Nagy-váradí fürdők.

(Vége.)

A' haszonbérllőre nézve jövedelmes de hő napokban a' levegőt szinte kiállhatlan szaggal büszhítő kender-áztatás nincs ugyan még a' fürdő szomszédságából elkülönítve: az udvar elválasztatásával azonban legalább szem elől némileg ez is elzáratván, bár Jakab Mihály urnak az 1833-iki Regélő 507-dik lapján érintett azon ohajtása is létesülné már, hogy, mivel jelenleg a' szemérmes szépnem,

akár orvoslás akár mosódás kedvéért használván e' vizeket, a' türk-fürdőben (Spiegel-Baad) férjfiakkal vegyest, a' könyöklő karzatokon báméskodók vizsga szemeinek, sőt nem ritkán veszedelmes meghüléseknek kitétetve fürdeni kénytelenítettik; a' gazdag források ércz-csók által szobákra és kádakra vezettnének (az udvaron egész éven által gőzölgő, egyedül a' jóltevő napsugárok felmécselésére hagyott posványok lecsapoltatnának), 's így szeméremnek, egészségnek és kényelemnek egyenlő kedvezés nyujtának.

Te tudományos utazásod egyik céljaul néhány év előtt Erdélyt is kijelented volt. Édes Henrim! nem hagytl-e még fel ezen szándékkal? Hát nyelvünket, melyet sajátoddá tenni olly hévvel törekvél, nem feledted-e még? Távol hazádnak ólmos hegyei véghatárt tettek -e búvárkodásaidnak, hogy kis Erdélyünk magyar Flórája többé nem csalogat? Pedig be sok szépet látnál! be sok vizsgálni valót találnál itt! 's hányféle változatokkal tűnnének-fel előtted Scott Walter-dicsőítette honodnak regényes tájai? Te megjárta a' jeges hegyek és Mont Perdú ormait, Vernesshirei Ben-Nevised aljában nőttél-fel: és még is (ne vádoldj önzéssel) én azt hiszem, a' testvér magyar hazának növény-dús Bihorját látnod kellene. Látnod a' gyergyói borvizeket, melyekről olly sokat tartottál. Ha most itt volnál velem, honnan e' sorokat irom hozzád, látnád, milly kékes szint öltének magukra a' Felix-fürdő habjai csak azért, mert felettünk terhes felhők gyüldngnek. E' változás okát tőled, mint a' természet titkainak avatottjától szeretném én hallani: honnan e' hirtelen fordulat? honnan a' szenvedhetlen bűdöskő-szag? holott az innen alig egy óra-negyednyire eső és táplálékukat hihetőleg egy helyről, az ugy nevezett Bánya-hegyből, vevő püspök-fürdő forrásain semmi változás. Valóban a' jótékony anyatermészet illy becses adományai mind a' tulajdonosoktól mind a' polgári felügyelőségtől, mind megyebeli orvos uraktól kétszeres figyelmet és méltánylást érdemelnek!

Z. T.

TERMÉSZETI TÖRTÉNET 'S TUDOMÁNY.

Camelia. — Az első, ki a' néhány év előtt Európába behozott *Camelia*-növényt olasz országban tenyésztette, 's azt honosítani iparkodott, Sacco doctor volt, a' hires Jennep tanítványa, 's ugyan az, ki a' tehén-himlő beoltását olasz országban legelső gyakorolván nem régen Majlandban végző élete pályáját. Ennek hátramaradott *Camelia*-gyűjteménye legszebb egész olasz honban, 's jelenleg 2.000 középserű nagyságú növényből, 75 magos, 's néhány száz virággal diszlő, fábul; a' tenyésztő által ültetett 's nem sokára virágzó 6 ezer növényből, 's még hat száz példánybul áll, melyeknek magvait szintén Sacco dr. veté-el, 's melyek már virágzó állapotban vannak.

A' német természet-vizsgálók és orvosok idei gyülekezete, Prágában szeptember 18-tul 26-ig fog tartani. Hirlapokban a' résztvenni akarók megkérletettek, hogy magány-lakásaik iránt rendeléseiket írásban gróf Sternberg Gáspár vagy nemes Krombolz József urnak megküldjék, 's ugyan azokat értekezéseik felől, melyeket a' gyűlés alkalmával előadni kívánnak, előlegesen tudósítsák.

Furcsa u j sz ü l ö t t. — A' „libéral du nord“ ezimű francia hirlap jelenti, hogy Lille városban egy asszony olly gyermeket hozott a' világra, ki az öt felfogó szülést sajgatóhal (Zitterfisch) módjára erősen megütötte. Az u j sz ü l ö t t fi-gyermek, és igen erős természetű. Születése után azonnal bölcsőbe tétetett, mely üveg lábakra állíttatott azért, hogy más tárgyaktól elkülönöztessenek. Illy helyzetben mintegy 24 óra lefolyásaig villányos állapotjának feltetsző jeleit lehet tapasztalni.

Sáskák Chinában. — Ezek nagy számmal jelentek-meg Kvang-se tájékán 's Kvang-tong napnyugoti részeiben 1836-ki július 20-kán. — Midőn azoknak egy kis előseregét Cantonnál meglátták volna, a' katonaság és nép azonnal parancsolatot vőn a' kormánytul, hogy ezen kártékony ellenség elpusztítására egyetértőleg fordítsák fáradozásaikat. De mivel könnyebb volt e' parancsolatot kiadni, mintsem eszközlését végre hajtani, azon gondolat ötlött eszükbe, hogy bizonyos mennyiségű döglött sáskáért határozott jutalomdíjt osztogassanak. A' szél azonban olly nagy mennyiségben hordá össze ezen állatokat, hogy a' szedőknek napról napra nevedő nyereségök a' kormányt ama jutalomdíjnak leszállítására határozza. Azt állítják a' Chinaiak, hogy minden sáska-seregnek vezetője nagyobb a' többi közönséges sáskánál, 's amannak mozdulatjait nagy figyelemmel követik alattvalóji. A' Canton kertjeiben felfogott sáskák hossza mintegy 2—3 hüvelknyi volt, 's ezek erős tagúaknak és az egyiptusi sáskákhoz hasonlóknak tapasztaltattak. A' benszüllöttek elvágván azoknak altestöket, megfőzik őket, 's ezen eledelt jónak találják, mely azonban eddigelé kédvességet nem nyerhete.

A' Guemul Molina, természet-leírásában, egy négy lábú állatnál tesz említést, melyet a' benszüllöttek Chiliben Guemulnak neveznek, ő pedig a' lovak sorába helyez, megvallván azonban, hogy az egy külön nemet képezhetne. Több természet-vizsgáló kétkedésbe hozá ezen állat lételét: de a' híres francia utazó, Gay, Molina állítását Chiliben tett ön tapasztalása által minden további kétségen kívül emeli. Véleménye szerint ezen állaton legkitűntetőbb jeleknek azon két szeleflőlyukat lehet nevezni, melyek a' szemgolyók mellett állanak, 's a' benszüllöttek által respiradoreseknek hivattnak.

KÜLÖNFÉLE.

Gazdag tolvaj. — Majus 17-kén Salter Tamás, kinek évenként 60.000 ft. pengő pénz jövedelme van, Londonban hét esztendei elvitetésre íteltetett, mivel ugyanott egy dugasz-huzót 's egy tollkést lopott. Az elítéltnak családja korábbi időkben mindent elkövetett, hogy vele ezen gyalázatos szokást megutáltassa, de hasztalan. A' tolvaj gyakran megjelent egy kalmárnak boltjában, 's haszontalan ácsorgása, nem különben némelly apróbb portékák eltűnte után rövid idő múlva gyanússá lön. Végre a' kalmár felfedezni akarván az elveszett árúk birtokosát, öt éves gyermekét egy több részről kilyukasztott ládába zárta, 's öt Salter cselekedeteire figyelmetessé tette, ki is nem sokára meg-

jelenvén, míg a' kalmár írással foglalatokodnék, az alatt ő a' dugaszhozót a' tollkással együtt zsebébe csusztatá. Alig ígygyá-el Salter a' boltot, a' fíja által értesített kalmár azonnal utána rándult, 's őt visszahíván, az elidegenített tárgyakat tőle elvette. Ezen pillanatokban, mint mondják, Salter 10.000 font sterlinget ajánlott a' kalmárnak azon esetre, ha ez a' történt eset-ről semmi hírt sem adna a' rendőrségnek: de a' kereskedő kérlelhetlen maradt.

Semmiség. — Ez alább érintett lehete a' leghuzamósb szünet, mely beszéd közben előfordult. — Egy öreg ur lovagolván keresztül a' buda-pesti hídon, hirtelen hátra fordulva kérdi lovászát: „Peti, szereted az almát?” — „Igen nagyságos uram!” — Itt a' beszédnek vége szakadt. Esztendő mulva az említett ur ismét a' hídon lovagol, 's lovásza felé fordulva kérdi: „De hogyan?” — „Sülve; nagyságos uram!” — Ión a' felelet.

Grangé ekéje. — Francia hirlapok következő tudósítást közölnek. — Kiki fog még azon élénkségre és magasztalásra emlékezni, melylyel francia országban Grangé ekéjéről rövid idő előtt beszéltek. Grangé, eredetileg közönséges szántólegény Nancybul, találmánya által olly tetemes summa pénz-t szerzett, hogy azon egy nagy kiterjedésű földbirtokot vala képes venni, melylyen azonban, a' becsületrend jeleivel diszesítve, egy régi közönséges eke után léptet, mivel őn találmánya olly alkalmatlan 's esetlen műszer, melylynek hasznát senki, de még feltalálója sem, tudja venni.

Állatviadal Parisban. — Miután spanyol országban az állatviadal eltörlésére czélirányos rendelések tétetnek, ugyan az Parisban kevés idő óta divatozni kezd. Minden szögleten olvashatók t. i. a' hirdetémények, melylyek spanyol szokás szerint 's e' czélra külföldről hozott állatokkal végrehajtandó bikaharczot jelentenek. — A' mivelődés haladásának világos bizonyítványa!

Europai czukorfogyasztás. — Europába következő czukormennyiség hozattatik évenként:

Az angol Antillákbul és Szent Móríc szigetből	Tonna.
250.000.	
A' francia Antillákbul, Cayennebul, 's Bourbonbul	75.000.
Kubából 's Porto- Ricóbul	120.000.
Braziliából	70.000.
Egyéb napnyugoti vidékekről	15.000.
Indiából	12.000.
Cochinchinából, Javából, Manilla 's egyéb szigetekből	23.000.

Mindössze 565.000. tonna.

Miss Macaulay Erzsébet színésznő 's dramatikai költőné, később London egyik kápolnájában szónokné, 's végre ismét színésznő, folyó év elején New-Yorkban életének 52-dik esztendejében hirtelen meghalálozott. Ezen ritka lelki tulajdonokkal bíró asszony a' tudományok majd minden ágával megismerkedett, egy ideig leczkéket is adott a' fűvésztanbul, kaponyatanbul (Chirurgiábul), népgazdaságbul, 's egyéb különféle tárgyak ismeretébül.

Szenvedélyes koldus. — Parisban nem rég egy csinosan ruházott 's Garmet nevű férjfiút fogtak-be koldulás végett. Szokása volt leginkább a'

követeket kéréseivel ostromolni. Az ítélő szék előtt kivallá, hogy ő a' koldulást olly szenvedélybül üzi, melyet nem képes lecsillapítani, mivel már 10.000 frank jövedelmet szerzett általa magának. Felesége 's több gyermeke van neki, azon felül St. Cyrben házat is bír, 's majd Parisban, majd ennek környékén tartózkodik.

EMLÉKMONDÁS.

Gúny. Érzés.

Gúnyt üzni egy embernek bár minő
Érzésivel, kegyetlen tigrisi
Zordság. Az érzés — ha tiszta
Hevület a' forrása, annyira
'S olly szent az emberszívben, hogy ki azt
Szencségtelen lábokkal tiprani
Elég kegyetlen tudna lenni, az
Magát az Istent fogná meggunyolni.

GARAY után K. H. K. J.

Nemzet tagjai. — Vannak minden nemzetben jók, egyesek, a' köz hibákban nem részesülők, kik tiszta agygyal vizsgálják a' jót, 's azt tántoríthatlan pártolják barátban vagy ellenségben; — valamint a' derékebb nemzetekben is vannak egyes alávaló férges, megromlott tagok, az egésznek gonosz sebként ártók, kiirtásnál egyebet nem érdemlők.

VAJDA (1837. Hajnal.)

Nemesítés. — Nem a' tiszt az embert, hanem az ember nemesíti a' tisztet.

LEMBERT után Zátogi.

Gondolatok. — Büszkélkedni tudományyal annyit tesz, mint bölcsesség házában bolond lenni.

Ne csak azzal kérkedj, hogy hazádnak fija vagy, hanem hogy érdemes is vagy rá.

SZÁVICS.

Betűrejtvény.

Csupán Á-val nem igazít, tettetett 's hamist mutat;
Kettőztetvén végbetűjét, nem ül, — vagy arczrészt mondhat.
B-vel hajdan szentnek tartók, most vigkedvük innepe;
G-vel személy 's helységeknek, 's honi családnak neve
Ny-el étked' nedvesíti, ha ollyat szájban talál,
P-nek ollyan embert hívhatsz, ki jól tudja, mit kaszál.
S-sel drága szövet neme, melly messziről kerülhet,
Számos Sz-ből készül az; melly fa, kő, 's növény is lehet.
T-vel rakva jó izekkel kedves minden éhesnek,
V-vel hely Fejérben, 's része teherhordó embernek.

VERES.

Előbbi rejtvény: T o r o k.

Szerkezi Róthkrepf Gábor, halpiaczon alul a' Duna partján. 114. szám alatt.

Nyomt. Trattner-Károlyi, uri utza 612.